COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Bruxelles, 2.7.2008
COM(2008) 426 final

2008/0140 (CNS)

Propunere de

DIRECTIVĂ A CONSILIULUI

cu privire la punerea în aplicare a principiului tratamentului egal al persoanelor indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală

{SEC(2008) 2180}
{SEC(2008) 2181}

(prezentate de Comisie)

EXPUNERE DE MOTIVE

1. CONTEXTUL PROPUNERII

Motivele și obiectivele propunerii

Obiectivul prezentei propuneri este punerea în aplicare a principiului tratamentului egal al persoanelor indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală în afara pieței forței de muncă. Aceasta stabilește un cadru pentru interzicerea discriminării pe aceste baze și stabilește un nivel minim de protecție uniform în Uniunea Europeană pentru persoanele care suferă astfel de discriminări.

Prezenta propunere completează cadrul juridic CE existent conform căruia interzicerea discriminării pe bază de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală se aplică doar la încadrarea în muncă, activitatea profesională și formarea vocațională[1].

Context general

Comisia a anunțat în programul său legislativ și de lucru adoptat la 23 octombrie 2007[2] că va propune noi inițiative pentru completarea cadrului juridic UE împotriva discriminării.

Prezenta propunere face parte din „Agenda socială reînnoită: oportunități, acces și solidaritate în Europa secolului XXI”[3] și însoțește comunicarea „Nediscriminare și șanse egale: un angajament reînnoit”[4].

Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap a fost semnată de statele membre și de Comunitatea Europeană. Aceasta se bazează pe principiile nediscriminării, participării și incluziunii sociale, șanse egale și accesibilitate. O propunere de încheiere a convenției de către Comunitatea Europeană a fost supusă Consiliului[5].

Dispoziții în vigoare în domeniul propunerii

Prezenta propunere se bazează pe Directivele 2000/43/CE, 2000/78/CE și 2004/113/CE[6] care interzic discriminarea pe bază de sex, rasă, origine etnică, vârstă, handicap, orientare sexuală, religie sau convingeri[7]. Discriminarea pe bază de rasă sau origine etnică este interzisă în ocuparea forței de muncă, activitatea profesională și formarea vocațională, ca și în alte domenii decât ocuparea forței de muncă accesibile publicului, de exemplu protecția socială,

---

1 Directiva 2000/43/CE din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică, JO L 180 din 19.7.2000, p.22 și Directiva 2000/78/CE din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă, JO L 303 din 2.12.2000, p. 16

2 COM (2007) 640

3 COM (2008) 412

4 COM (2008) 420

5 [COM (2008) XXX]

6 Directiva 2004/113/CE din 13 decembrie 2004 de aplicare a principiului egalității de tratament între femei și bărbați privind accesul la bunuri și servicii și furnizarea de bunuri și servicii, JO L 373 din 21.12.2004, p.37

7 Directiva 2000/43/CE din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică (JO L 180 din 19.7.2000), Directiva 2000/78/CE din 27 noiembrie 2000 de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă (JO L 303 din 2.12.2000)

sistemul de asistență medicală, educația și accesul la bunuri și servicii, inclusiv locuințe. Discriminarea pe bază de sex este interzisă în aceleași domenii, cu excepția educației și mijloacelor media și publicității. Cu toate acestea, discriminarea pe bază de vârstă, religie sau convingeri, orientare sexuală și handicap este interzisă doar în ocuparea forței de muncă, activitatea profesională și formarea vocațională.

A trebuit ca Directivele 2000/43/CE și 2000/78/CE să fie transpuse în legislația națională până în 2003, cu excepția acelor dispoziții legate de discriminarea pe bază de vârstă și handicap, pentru care s-a acordat un interval suplimentar de trei ani. Comisia a adoptat în 2006 un raport cu privire la punerea în aplicare a Directivei 2000/43/CE[8] și, la 19 iunie 2008, un raport cu privire la punerea în aplicare a Directivei 2007/78/CE[9]. Toate statele membre, cu excepția unuia dintre ele, au transpus aceste directive. Directiva 2004/113/CE a trebuit să fie transpusă până la sfârșitul anului 2007.

În măsura în care este posibil, conceptele și normele incluse în prezenta propunere se bazează pe cele folosite în directivele existente bazate pe articolul 13 CE.

Coerența cu alte politici și obiective ale Uniunii

Prezenta propunere se bazează pe strategia elaborată încă din cadrul Tratatului de la Amsterdam pentru combaterea discriminării și este în conformitate cu obiectivele orizontale ale Uniunii Europene, în special cu Strategia de la Lisabona pentru creștere economică și ocuparea forței de muncă și cu obiectivele Procesului comunitar de protecție socială și incluziune socială. Directiva propusă va susține extinderea drepturilor fundamentale ale cetățenilor, în conformitate cu Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

2. CONSULTAREA PĂRȚILOR INTERESATE ȘI EVALUAREA IMPACTULUI

Consultări

În pregătirea acestei inițiative, Comisia a încercat să asocieze toate părțile interesate care au un interes potențial și a avut grijă să se asigure că aceia care ar dori să transmită comentarii să aibă șansa și timpul necesar să răspundă. Anul european al egalității de șanse pentru toți a oferit o ocazie unică pentru evidențierea problemelor și pentru a încuraja participarea la dezbatere.

Trebuie menționată în mod special consultarea publică online[10], un studiu asupra sectorului întreprinderilor[11] și o consultare scrisă a partenerilor sociali și a ONG-urilor active la nivel european în domeniul nediscriminării, precum și întâlnirile cu aceștia[12]. Rezultatele consultării publice și cele ale consultării ONG-urilor au fost o solicitare de legiferare la nivel UE în direcția creșterii nivelului de protecție față de discriminare, deși au existat opinii în favoarea unor directive particularizate în domeniile discriminării pe bază de handicap și sex. Consultarea Grupului de consultare a întreprinderilor europene a arătat că antreprenorii consideră că ar fi util să existe același nivel de protecție față de discriminare pe întreg

---

8 COM (2006) 643 final
9 COM (2008) 225
10 Rezultatele complete ale consultării sunt disponibile la adresa: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/news/news_en.htm#rpc
11 http://ec.europa.eu/yourvoice/ebtp/consultations/index_ro.htm
12 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm#ar

teritoriul UE. Partenerii sociali reprezentanți ai întreprinderilor s-au opus din principiu unei noi legislații, pe care o consideră drept sursă de apariție a unor noi proceduri birocratice inutile și de creștere a costurilor, în timp ce sindicatele s-au declarat în favoarea unor noi reglementări.

Răspunsurile la consultare au scos în evidență preocuparea cu privire la felul în care o nouă directivă ar acționa în unele domenii sensibile și au scos, de asemenea, la lumină erori de înțelegere a limitelor sau a extinderii competențelor Comunității. Directiva propusă abordează aceste preocupări și clarifică limitele competenței comunitare. În interiorul acestor limite, Comunitatea are puterea să acționeze (articolul 13 din Tratatul de instituire a Comunității Europene) și consideră că acțiunea la nivel UE este cea mai bună cale de progres.

Răspunsurile au scos în evidență, de asemenea, natura specifică a discriminării pe bază de handicap și măsurile necesare pentru abordarea acesteia. Aceste măsuri fac obiectul unui articol specific.

S-au exprimat preocupări cu privire la faptul că o nouă directivă ar putea aduce costuri suplimentare pentru întreprinderi, dar trebuie subliniat că această propunere se bazează în mare parte pe concepte folosite în directivele existente și cu care operatorii economici sunt familiarizați. În ceea ce privește măsurile propuse în legătură cu discriminarea pe bază de handicap, conceptul de amenajare corespunzătoare este familiar pentru întreprinderi, având în vedere că a fost definit în Directiva 2000/78/CE. Propunerea Comisiei precizează factorii de care trebuie să se țină cont atunci când se stabilește ce este „corespunzător” într-o situație dată.

S-a subliniat că, spre deosebire de celelalte două directive, Directiva 2000/78/CE nu cere statelor membre să constituie organisme de promovare a egalității. S-a atras atenția, de asemenea, asupra necesității de combatere a discriminării multiple, de exemplu prin definirea acesteia ca discriminare și prin asigurarea de remedii eficiente. Aceste aspecte depășesc domeniul de aplicare al prezentei directive, dar nimic nu împiedică statele membre să întreprindă acțiuni în aceste domenii.

În sfârșit, s-a subliniat că domeniul de aplicare al protecției față de discriminarea pe bază de sex conform Directivei 2004/113/CE nu este la fel de extins ca în Directiva 2000/43/CE și că acest aspect ar trebui abordat în noua legislație. Comisia nu preia această sugestie pentru moment, având în vedere că data de transpunere a Directivei 2004/113/CE abia a trecut. Totuși, Comisia va realiza, în 2010, un raport cu privire la punerea în aplicare a directivei și poate propune modificări atunci, dacă este cazul.

Obținerea și utilizarea expertizei

Un studiu[13], realizat în 2006, a arătat că, pe de o parte majoritatea țărilor asigură o formă de protecție legală care depășește exigențele comunitare actuale în majoritatea domeniilor examinate și pe de altă parte există diferențe mari între țări în ceea ce privește gradul și natura protecției. Același studiu a arătat că foarte puține țări au realizat evaluări de impact *ex-ante* cu privire la legislația împotriva discriminării. Un alt studiu[14] a cercetat natura și extinderea discriminării în afara ocupării forței de muncă în UE și costurile potențiale (directe și indirecte) care ar putea decurge din aceasta pentru indivizi și societate.

---

13 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/mapstrand1_en.pdf

14 Studiul va fi disponibil la adresa: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

În plus, Comisia a folosit rapoartele Rețelei europene de experți independenți în domeniul luptei împotriva discriminării, în special studiul general realizat de aceasta „Elaborarea legislației împotriva discriminării în Europa”[15], ca și un studiu cu privire la „Combaterea discriminării multiple: practici, politici și legislație”[16].

Sunt relevante și rezultatele unui sondaj Eurobarometru special[17] și cele ale unui sondaj Eurobarometru flash din februarie 2008[18].

Evaluarea impactului

Raportul de evaluare a impactului[19] a cercetat dovezile discriminării în afara pieței forței de muncă. S-a constatat că, în timp ce nediscriminarea este recunoscută drept una dintre valorile fundamentale ale UE, în practică nivelul de protecție legală pentru protejarea acestei valori diferă între statele membre și între motivele de discriminare. Ca rezultat, cei supuși riscului de discriminare se găsesc adesea în situația de a fi mai puțin capabili de participare deplină în societate și economie, cu efecte negative atât pentru individ, cât și pentru societate în general.

Raportul a definit trei obiective pe care orice inițiativă trebuie să le îndeplinească:

- sporirea protecției față de discriminare;
- asigurarea certitudinii juridice pentru operatorii economici și victimele potențiale pe teritoriul statelor membre;
- îmbunătățirea incluziunii sociale și promovarea participării depline a tuturor grupurilor în societate și economie.

S-au selectat, pentru analiză aprofundată, șase opțiuni, dintre diferitele măsuri care pot contribui la îndeplinirea obiectivelor, printre care și neîntreprinderea de noi acțiuni la nivel UE; autoreglementare; recomandări; și una sau mai multe directive prin care să se interzică discriminarea în afara sferei ocupării forței de muncă.

În orice caz, statele membre vor trebui să pună în aplicare Convenția Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap, care definește refuzul amenajării corespunzătoare drept discriminare. O măsură cu obligativitate legală care interzice discriminarea pe bază de handicap duce la costuri financiare din cauza adaptărilor necesare, dar există și beneficii care provin din incluziunea deplină economică și socială a grupurilor supuse discriminării la ora actuală.

Raportul concluzionează că răspunsul corespunzător ar fi o directivă cu impact în domenii multiple, alcătuită în așa fel încât să respecte principiile subsidiarității și proporționalității. Într-un număr mic de state membre există deja protecție legislativă aproape completă, în timp ce în multe altele există protecție, dar mai puțin extinsă. Prin urmare, modificările legislative rezultate din noile norme CE ar fi variabile.

---

15 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm#leg

16 http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/multdis_en.pdf

17 Sondajul Eurobarometru special 296 cu privire la discriminarea în UE: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm și http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm

18 Eurobarometrul Flash 232http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_232_en.pdf

19 Studiul va fi disponibil la adresa: http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

Comisia a primit numeroase plângeri cu privire la discriminări în domeniul asigurărilor și în cel bancar. Folosirea de către asiguratori a vârstei sau handicapului pentru evaluarea profilului de risc al clienților nu reprezintă, în mod necesar, discriminare: aceasta depinde de produs. Comisia va iniția un dialog cu industria asigurărilor și cu cea bancară, alături de alte părți interesate relevante, pentru a se ajunge la o înțelegere reciprocă mai bună a domeniilor în care vârsta sau handicapul sunt factori relevanți pentru proiectarea și prețul produselor oferite în aceste sectoare.

3. ASPECTE JURIDICE

Temei juridic

Propunerea se bazează pe articolul 13 alineatul (1) din Tratatul de instituire a Comunității Europene.

Subsidiaritate și proporționalitate

Principiul subsidiarității se aplică în măsura în care propunerea nu ține de competența exclusivă a Comunității. Obiectivele propunerii nu pot fi atinse într-o măsură suficientă de către statele membre acționând individual din cauză că numai o măsură extinsă la întreaga Comunitate poate asigura un nivel minim standard de protecție față de discriminare pe bază de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală în toate statele membre. Un act legal al Comunității asigură certitudine juridică în privința drepturilor și obligațiilor operatorilor economici și cetățenilor, inclusiv al celor care se deplasează între statele membre. Experiența directivelor anterioare adoptate în conformitate cu articolul 13 alineatul (1) din Tratatul de instituire a Comunității Europene arată că acestea au avut un efect pozitiv în sensul realizării unei protecții mai bune față de discriminare. În conformitate cu principiul proporționalității, directiva propusă nu depășește acțiunile necesare pentru îndeplinirea obiectivelor stabilite.

În plus, tradițiile naționale și abordările în domenii cum ar fi asistența medicală, protecția socială și educația tind să fie mai diversificate decât în domeniile legate de ocuparea forței de muncă. Aceste domenii sunt caracterizate de opțiuni legitime ale societății în domenii de competență națională.

Diversitatea societăților europene reprezintă una dintre calitățile Europei, care trebuie respectată în acord cu principiul subsidiarității. Chestiuni cum ar fi organizarea și conținutul educațional, recunoașterea stării civile sau familiale, adopția, drepturile de reproducere și alte probleme similare se decid mai bine la nivel național. Prin urmare, directiva nu cere niciunui stat membru să își modifice legislația și practicile actuale în legătură cu aceste chestiuni. Directiva nu afectează nici reglementările naționale referitoare la activitățile bisericilor și ale altor organizații religioase sau la relația acestora cu statul. Așadar, de exemplu, rămâne la latitudinea statelor membre să ia decizii în probleme cum ar fi permisiunea admiterii selective în școli, interzicerea sau permisiunea portului sau expunerii simbolurilor religioase în școli, recunoașterea căsătoriilor între persoane de același sex și natura oricărei relații între practicarea organizată a religiei și stat.

Alegerea instrumentului

O directivă este instrumentul care asigură cel mai bine un nivel minim coerent de protecție față de discriminare în întreaga UE, în timp ce permite statelor membre să depășească, la nivel individual, standardele minime, dacă doresc aceasta. Statele membre pot, de asemenea, să aleagă cele mai potrivite mijloace de aplicare a legii și sancțiuni. Experiența trecută în domeniul nediscriminării arată că o directivă este instrumentul cel mai potrivit.

Tabel de corespondență

Statele membre trebuie să comunice Comisiei textul dispozițiilor naționale de transpunere a directivei, precum și un tabel de corespondență între aceste dispoziții și directivă.

Spațiul Economic European

Acesta este un text care are relevanță pentru Spațiul Economic European și directiva se va aplica statelor care nu sunt membre UE din Spațiul Economic European după o decizie în acest sens a Comitetului mixt al SEE.

4. IMPLICAȚII BUGETARE

Propunerea nu are implicații asupra bugetului comunitar.

5. EXPLICAțII DETALIATE CU PRIVIRE LA DISPOZIțII SPECIFICE

Articolul 1: Obiectiv

Principalul scop al directivei este combaterea discriminării pe bază de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală și punerea în aplicare a principiului tratamentului egal în afara domeniului ocupării forței de muncă. Directiva nu interzice diferențele de tratament în funcție de sex, care fac parte din domeniul de aplicare al articolelor 13 și 141 din Tratatul de instituire a Comunității Europene și legislația secundară referitoare la acestea.

Articolul 2: Conceptul de discriminare

Definiția principiului tratamentului egal se bazează pe aceea inclusă în directivele anterioare adoptate în conformitate cu articolul 13 alineatul (1) din Tratatul de instituire a Comunității Europene (ca și pe jurisprudența relevantă a Curții Europene de Justiție).

Discriminarea directă constă în tratamentul diferit acordat unei persoane numai din cauza vârstei, handicapului, apartenenței religioase sau convingerilor sau orientării sexuale. Discriminarea indirectă este mai complexă, prin aceea că o normă sau practică, în aparență neutră, are de fapt un impact dezavantajos în mod special asupra unei persoane sau a unui grup de persoane având o caracteristică specifică. Autorul normei sau practicii poate să nu își dea seama de consecințele practice și, prin urmare, intenția de discriminare este irelevantă. Precum în Directivele 2000/43/CE, 2000/78/CE și 2002/73/CE[20], justificarea discriminării indirecte este posibilă („cu excepția cazului în care această dispoziție, acest criteriu sau această practică este obiectiv justificată de un obiectiv legitim, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt adecvate și necesare”).

[20] JO L 269 din 5.10.2002

Hărțuirea este o formă de discriminare. Comportamentul indezirabil poate lua diferite forme, începând cu comentarii verbale sau scrise, gesturi sau comportare, dar trebuie să fie suficient de serios pentru a crea un mediu de intimidare, umilitor sau ofensator. Această definiție este identică cu cele incluse în celelalte directive concepute pe baza articolului 13.

Refuzul amenajării corespunzătoare este considerat a fi o formă de discriminare. Aceasta este în acord cu Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap și coerent cu Directiva 2000/78/CE. Anumite diferențe de tratament pe bază de vârstă pot fi legale, dacă se justifică printr-un obiectiv legitim și mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare (testul de proporționalitate).

În directivele concepute pe baza articolului 13 CE, s-au permis excepții de la interzicerea discriminării directe pentru „cerințe profesionale reale și determinate", pentru diferențe de tratament pe bază de vârstă și, în contextul discriminării sexuale, pentru accesul la bunuri și servicii. Deși prezenta propunere nu cuprinde ocuparea forței de muncă, există diferențe de tratament în domeniile menționate la articolul 3 care ar trebui să fie permise. Totuși, pentru că excepțiile la principiul general al egalității trebuie să fie precis trasate, testul dublu al obiectivului justificat și al mijlocului de realizare proporțional (respectiv în modalitatea cea mai puțin discriminatorie cu putință) este necesar.

Se adaugă o normă specială pentru serviciile de asigurare și bancare, recunoscându-se faptul că vârsta și handicapul pot să reprezinte elemente esențiale în evaluarea de risc a unor produse și, prin urmare, a prețului acestora. Dacă asiguratorilor nu li se permite să țină cont de vârstă și handicap sub nicio formă, toate costurile suplimentare vor trebui să fie suportate de restul „bazinului" celor asigurați, iar rezultatul ar fi costuri generale mai mari și o disponibilitate mai mică de acoperire pentru clienți. Folosirea vârstei și handicapului în evaluarea de risc trebuie să se bazeze pe date precise și pe statistici.

Directiva nu afectează măsurile naționale bazate pe siguranța publică, ordinea publică, prevenirea infracțiunilor penale, protejarea sănătății și a drepturilor și libertăților semenilor.

Articolul 3: Domeniu de aplicare

Discriminarea pe bază de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală este interzisă atât în cadrul sectorului public, cât și în cel privat în ceea ce privește:

- protecția socială, inclusiv securitatea socială și asistența medicală;
- avantajele sociale;
- educație;
- accesul la bunuri și servicii și furnizarea acestora, la dispoziția publicului, inclusiv în ceea ce privește accesul la locuințe.

În privința accesului la bunuri și servicii, se acoperă doar activitățile profesionale sau comerciale. Cu alte cuvinte, tranzacțiile între indivizi particulari, care acționează în nume personal nu sunt acoperite: nu este nevoie ca închirierea unei camere într-o locuință particulară să fie tratată în același fel ca închirierea de camere într-un hotel. Domeniile sunt acoperite numai în măsura în care subiectul intră sub competența comunitară. Astfel, de exemplu, organizarea sistemului școlar, a activităților și a conținutului cursurilor educaționale, incluziv modul de organizare a educației pentru persoane cu handicap intră în sarcina statelor

membre care pot permite diferențe de tratament la accesul în instituțiile de educație religioasă. De exemplu, o școală poate să organizeze o prezentare specială doar pentru copii de o anumită vârstă, în timp ce unei școli cu conținut religios i se permite să organizeze excursii școlare cu tematică religioasă.

Textul precizează că problemele legate de starea civilă și familială, inclusiv adopția, sunt în afara domeniului de aplicare al directivei. Se includ aici și drepturile de reproducere. Statele membre rămân libere să decidă dacă instituie și recunosc parteneriate înregistrate *legal.* Totuși, odată ce legislația națională recunoaște astfel de relații ca fiind comparabile cu cele matrimoniale, se aplică principiul tratamentului egal[21].

Articolul 3 specifică faptul că directiva nu se referă la legislația națională privitoare la natura laică a statului și a instituțiilor acestuia și nici la statutul organizațiilor religioase. Statele membre pot astfel să permită sau să interzică portul simbolurilor religioase în școli. Nu sunt acoperite diferențele de tratament pe bază de naționalitate.

Articolul 4: Tratamentul egal al persoanelor cu handicap

Se asigură prin anticipare accesul efectiv al persoanelor cu handicap la protecție socială, avantaje sociale, asistență medicală, educație și la bunuri și servicii, precum și aprovizionarea cu bunuri și servicii disponibile pentru public, inclusiv locuințe. Excepția de la această obligație este permisă în cazul în care aceasta ar impune o sarcină disproporționată sau ar implica schimbări majore aduse produsului sau serviciului.

În unele cazuri pot fi necesare măsuri individuale de amenajare corespunzătoare pentru asigurarea accesului eficient al unei anumite persoane cu handicap. Ca mai sus, este cazul să se facă aceasta numai dacă sarcina impusă nu este disproporționată. Se dă o listă neexhaustivă a factorilor care pot să fie luați în considerare atunci când se evaluează dacă sarcina este disproporționată, permițând astfel să se ia în considerare situația specifică a întreprinderilor mici și mijlocii și cea a microîntreprinderilor.

Conceptul amenajării corespunzătoare există deja în sfera ocupării forței de muncă, în Directiva 2000/78/CE și astfel statele membre și întreprinderile au experiență în aplicarea ei. Ceea ce corespunde pentru o mare corporație sau instituție publică, poate să nu fie potrivit pentru o societate mică sau medie. Cerința de amenajare corespunzătoare poate să cuprindă mijloace alternative de asigurare a unui serviciu, nu numai schimbări fizice.

Articolul 5: Acțiunea pozitivă

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. Este evident că, în multe cazuri, egalitatea formală nu duce la egalitate în practică. Este posibil să fie necesară aplicarea unor măsuri specifice pentru prevenirea și corectarea situațiilor de inegalitate. Statele membre au diferite tradiții și practici legate de acțiunea pozitivă și prezentul articol permite statelor membre să asigure mijloace pentru acțiune pozitivă, fără să transforme aceasta într-o obligație.

Articolul 6: Cerințe minime

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. Ea permite statelor membre să asigure un nivel mai ridicat de protecție decât acela garantat de

---

[21] Hotărârea CEJ din 1.4.2008 în cauza C-267/06 Tadao Maruko

către directivă și confirmă că nivelul de protecție față de discriminare deja atins de către statele membre nu trebuie să coboare prin punerea în aplicare a directivei.

Articolul 7: Apărarea drepturilor

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. Persoanele trebuie să poată să își apere dreptul la nediscriminare. Prin urmare, prezentul articol asigură persoanelor care consideră că sunt victime ale discriminării posibilitatea de a folosi proceduri administrative sau judiciare chiar și după ce relația în care se presupune că a avut loc discriminarea s-a încheiat, în conformitate cu hotărârea Curții Europene de Justiție în cauza Coote[22].

Dreptul la protecție juridică efectivă este întărit prin permisiunea acordată organizațiilor, care au un interes legitim în lupta împotriva discriminării, să ajute victimele discriminării în cursul procedurilor judiciare sau administrative. Reglementările naționale cu privire la termenele pentru introducerea acțiunilor nu sunt afectate de această dispoziție.

Articolul 8: Sarcina probei

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. În procedurile judiciare, regula generală este că persoana care aduce o acuzație trebuie să o dovedească. Totuși, în cazurile de discriminare, este adesea extrem de dificil să se obțină probele necesare pentru instrumentarea cazului, având în vedere că acestea se află, adesea, în posesia pârâtului. Curtea Europeană de Justiție a recunoscut această problemă[23], ca și legiuitorul comunitar prin Directiva 97/80/CE[24].

Schimbarea de sarcină a probei se aplică în toate cazurile în care se acuză încălcarea principiului tratamentului egal, inclusiv acelea în care sunt implicate asociații și organizații care fac obiectul articolului 7 alineatul (2). Așa cum s-a prevăzut și în directivele anterioare, această schimbare a sarcinii de probă nu se aplică în situații în care se folosește dreptul penal pentru instrumentarea acuzațiilor de discriminare.

Articolul 9: Protecția contra represaliilor

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. Protecția juridică eficientă trebuie să includă protecția față de represalii. Victimele pot să fie descurajate să își exercite drepturile din cauza riscului de represalii și este necesar, prin urmare, ca indivizii să fie protejați împotriva oricărui tratament ostil din cauza exercitării drepturilor conferite prin directivă. Acest articol apare la fel în Directiva 2000/43/CE și Directiva 2000/78/CE.

Articolul 10: Difuzarea informațiilor

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. Experiența și sondajele arată că indivizii sunt informați greșit sau insuficient cu privire la drepturile lor. Cu cât este mai eficient sistemul de informație publică și prevenire, cu atât va fi mai scăzută necesitatea remediilor individuale. Aceasta oglindește dispozițiile echivalente din Directivele 2000/43/CE, 2000/78/CE și 2002/113/CE.

---

22 Cauza C-185/97 Culegere 1998, p. I-5199

23 Cauza Danfoss 109/88. Culegere [1989] p. 03199

24 JO L.14, 20.1.1998

Articolul 11: Dialogul cu părțile interesate relevante

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. Obiectivul ei este promovarea dialogului între autoritățile publice și organismele relevante, de exemplu organizațiile neguvernamentale care au un interes legitim să contribuie la lupta împotriva discriminării pe bază de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală. Directivele precedente antidiscriminare conțin o dispoziție similară.

Articolul 12: Organisme care promovează tratamentul egal;

Această dispoziție este comună pentru două directive concepute pe baza articolului 13. Prezentul articol cere statelor membre să dispună de un organism sau organisme („Organism de promovare a egalității") la nivel național pentru promovarea tratamentului egal pentru toate persoanele, fără discriminare pe bază de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală.

El reproduce dispozițiile Directivei 2000/43/CE în măsura în care acestea se referă la accesul și aprovizionarea cu bunuri și servicii și se bazează pe dispoziții echivalente în directivele 2002/73/CE[25] și 2004/113/CE. Articolul stabilește competențe minime aplicabile organismelor la nivel național care ar trebui să acționeze independent pentru promovarea principiului tratamentului egal. Statele membre pot să decidă ca aceste organisme să fie aceleași cu cele deja înființate ca urmare a directivelor precedente.

Este atât dificil, cât și costisitor pentru indivizi să pornească o acțiune legală dacă se consideră discriminați. Organismele de promovare a egalității au drept rol cheie acordarea de ajutor în mod independent pentru victimele discriminării. Acestea trebuie să aibă, de asemenea, capacitatea de a realiza studii independente asupra discriminării și de a publica rapoarte și recomandări pe teme referitoare la discriminare.

Articolul 13: Respectarea dispozițiilor

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. Tratamentul egal implică eliminarea discriminării bazate pe orice lege, regulament sau dispoziție administrativă și, de aceea, directiva cere statelor membre să elimine astfel de dispoziții. Așa cum s-a întâmplat și în cazul legislației anterioare, directiva cere și ca orice dispoziție contrară principiului tratamentului egal trebuie să fie declarată nulă și neavenită sau să fie modificată sau să existe posibilitatea de a fi declarată astfel în cazul în care apare o astfel de cerere.

Articolul 14: Sancțiuni

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. În conformitate cu jurisprudența Curții de Justiție[26], textul prevede că nu ar trebui să existe o limită superioară a compensației care trebuie să fie plătită în cazul încălcării principiului tratamentului egal. Această dispoziție nu solicită introducerea de sancțiuni penale.

---

[25] Directiva 2002/73/CE de modificare a Directivei 76/207/CEE a Consiliului privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la încadrarea în muncă, la formarea și la promovarea profesională, precum și condițiile de muncă;

[26] Cauzele C-180/95 Draehmpaehl, Culegere 1997 p.I-2195 și C-271/91 Marshall, Culegere 1993, p. I-4367

Articolul 15: Punerea în aplicare

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. Ea acordă statelor membre o perioadă de doi ani pentru transpunerea directivei în legislația națională și pentru comunicarea către Comisie a textelor legislative naționale. Statele membre pot să prevadă că obligația de asigurare a accesului efectiv pentru persoanele cu handicap se aplică numai după patru ani de la adoptarea directivei.

Articolul 16: Raportul

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. Prin aceasta se solicită Comisiei să raporteze Parlamentului European și Consiliului cu privire la aplicarea directivei, pe baza informațiilor primite de la statele membre. Raportul va ține cont de punctele de vedere ale partenerilor sociali, ale ONG-urilor relevante și ale Agenției UE pentru drepturile fundamentale.

Articolul 17: Intrarea în vigoare

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13. Directiva intră în vigoare la data publicării în Jurnalul Oficial.

Articolul 18: Destinatari

Această dispoziție este comună tuturor directivelor concepute pe baza articolului 13 și precizează că directiva se adresează statelor membre.

2008/0140 (CNS)

Propunere de

DIRECTIVĂ A CONSILIULUI

cu privire la punerea în aplicare a principiului tratamentului egal al persoanelor indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală

CONSILIUL UNIUNII EUROPENE,

având în vedere Tratatul de instituire a Comunității Europene, în special articolul 13 alineatul (1),

având în vedere propunerea Comisiei[27],

având în vedere avizul Parlamentului European[28],

având în vedere avizul Comitetului Economic și Social European[29],

având în vedere avizul Comitetului Regiunilor[30],

întrucât:

(1) în conformitate cu articolul 6 din Tratatul privind Uniunea Europeană, Uniunea Europeană se bazează pe principiile libertății, democrației, respectării drepturilor omului și a libertăților fundamentale, precum și pe principiul statului de drept, principii care sunt comune tuturor statelor membre, și respectă drepturile fundamentale, garantate de Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, așa cum rezultă acestea din tradițiile constituționale comune ale statelor membre, ca principii generale ale dreptului comunitar;

(2) Dreptul oricărei persoane la egalitate în fața legii și la protecție împotriva discriminării constituie un drept universal recunoscut prin Declarația universală a drepturilor omului, prin Convenția Organizației Națiunilor Unite privind eliminarea tuturor formelor de discriminare împotriva femeilor, prin Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială, prin pactele Națiunilor Unite privind drepturile civile și politice și drepturile economice, sociale și culturale, prin Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap, prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și prin Carta Socială Europeană, semnate de toate statele membre. În mod special, Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap include refuzul amenajării corespunzătoare în definiția sa a discriminării.

---

27 JO C , , p. .
28 JO C , , p. .
29 JO C , , p. .
30 JO C , , p. .

(3) Prezenta directivă respectă drepturile fundamentale și ține cont de principiile fundamentale recunoscute, în special de Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene. Articolul 10 al Cartei recunoaște dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie, articolul 21 interzice discriminarea, inclusiv pe bază de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală și articolul 26 recunoaște dreptul persoanelor cu handicap de a beneficia de măsuri destinate să le asigure independența.

(4) Anul european al persoanelor cu handicap, 2003, Anul european al oportunităților egale pentru toți, 2007 și Anul european al dialogului intercultural, 2008, au scos în evidență persistența discriminării, dar și beneficiile diversității.

(5) Consiliul European de la Bruxelles, din 14 decembrie 2007, a invitat statele membre să-și întețească eforturile de prevenire și combatere a discriminării în interiorul și în afara pieței forței de muncă[31].

(6) Parlamentul European a făcut apel la extinderea protecției față de discriminare în legislația Uniunii Europene[32].

(7) Comisia Europeană a afirmat în comunicarea ei intitulată „Agenda socială reînnoită: Oportunități, acces și solidaritate în Europa secolului XXI”[33] că, în societățile în care fiecare persoană este privită ca fiind de importanță egală, nu ar trebui să existe niciun fel de barieră artificială sau discriminare de orice fel care să împiedice persoanele să exploateze aceste oportunități.

(8) Comunitatea a adoptat trei instrumente legale[34] pe baza articolului 13 alineatul (1) din Tratatul CE, pentru a preveni și combate discriminarea pe bază de sex, origine rasială sau etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă și orientare sexuală. Aceste instrumente au dovedit utilitatea legislației în combaterea discriminării. În mod particular, Directiva 2000/78/CE stabilește un cadru general pentru aplicarea unui tratament egal în domeniul ocupării forței de muncă și în cel profesional din punct de vedere al religiei sau convingerilor, handicapului, vârstei și orientării sexuale. Totuși, în alte domenii decât cel al ocupării forței de muncă persistă diferențe între statele membre în ce privește gradul și forma de protecție față de discriminare pe baza acestor criterii.

(9) Prin urmare, legislația ar trebui să interzică discriminarea pe bază de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală într-o gamă de domenii din afara pieței forței de muncă, inclusiv protecția socială, educația și accesul la bunuri și servicii, precum și furnizarea acestora, inclusiv asigurarea unei locuințe. Ea ar trebui să stabilească măsuri de asigurare a accesului egal al persoanelor cu handicap la domeniile respective.

(10) Directiva 2000/78/CE interzice discriminarea în ce privește accesul la formarea vocațională; este necesar să se completeze această protecție prin extinderea interzicerii discriminării în ceea ce privește accesul la educația care nu este considerată formare vocațională.

---

31 Concluziile președinției Consiliului European de la Bruxelles din 14 decembrie 2007, punctul 50.
32 Rezoluția P6_TA-PROV(2008)0212 din 20 mai 2008
33 COM (2008) 412
34 Directiva 2000/43/CE, Directiva 2000/78/CE și Directiva 2004/113/CE.

(11) Ar trebui ca directiva să nu aducă atingere competențelor statelor membre în domeniile educației, securității sociale și asistenței medicale. De asemenea, ar trebui ca ea să nu aducă atingere rolului esențial și dreptului discreționar al statelor membre de a furniza, comisiona și organiza servicii de interes economic general.

(12) Se înțelege că discriminarea include discriminarea directă și indirectă, hărțuirea, instigarea la discriminare și refuzul amenajării corespunzătoare.

(13) În aplicarea principiului tratamentului egal, indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, Comunitatea, în conformitate cu articolul 3 alineatul (2) din Tratatul CE, are drept obiectiv să elimine inegalitățile și să promoveze egalitatea între bărbați și femei, în special din cauza faptului că femeile sunt adesea victimele discriminării multiple.

(14) Aprecierea faptelor din care se poate presupune că a existat o discriminare directă sau indirectă ar trebui să aparțină instanțelor judecătorești naționale sau altor organisme competente, în conformitate cu normele legislative sau practicile naționale. Astfel de norme pot dispune, în particular, constatarea discriminării indirecte prin orice mijloace, inclusiv pe baza datelor statistice.

(15) În dispozițiile referitoare la asigurări, la serviciile bancare și la alte servicii financiare se utilizează factori actuariali și de risc referitori la handicap și la vârstă. Aceștia nu trebuie priviți ca discriminare în cazul în care se demonstrează că este vorba despre factori cheie în evaluarea riscului.

(16) Orice persoană beneficiază de libertatea contractuală, inclusiv de libertatea de a alege un partener contractual pentru o tranzacție. Prezenta directivă nu ar trebui să se aplice tranzacțiilor economice efectuate de persoane pentru care aceste tranzacții nu fac parte din activitatea lor profesională sau comercială.

(17) În același timp cu interzicerea discriminării, este important să se respecte alte libertăți și drepturi fundamentale, inclusiv să se protejeze viața privată și de familie și tranzacțiile care se desfășoară în acest cadru, precum și libertatea religioasă și libertatea de asociere. Prezenta directivă nu aduce atingere legislațiilor naționale referitoare la starea civilă și familială, inclusiv drepturilor de reproducere. De asemenea, ea nu aduce atingere naturii laice a statului, a instituțiilor sau organismelor de stat sau a educației.

(18) Statele membre sunt responsabile pentru organizarea și conținutul educației. Comunicarea Comisiei referitoare la Competențele pentru secolul XXI: un program de cooperare europeană pe plan școlar atrage atenția asupra necesității acordării unei atenții speciale copiilor dezavantajați și celor cu necesități educaționale speciale. În mod particular, legislația națională poate avea dispoziții diferite pentru accesul la instituțiile de educație pe bază de religie sau convingeri. . Statele membre pot, de asemenea, să permită sau să interzică portul sau afișarea simbolurilor religioase în școli.

(19) Uniunea Europeană a recunoscut explicit în Declarația nr. 11 privind statutul bisericilor și organizațiilor neconfesionale, anexată la Actul final al Tratatului de la Amsterdam, că respectă și nu aduce atingere statutului de care beneficiază, în temeiul dreptului național, bisericile și asociațiile sau comunitățile religioase în statele membre

și că respectă, de asemenea, statutul organizațiilor filosofice și neconfesionale; Măsurile care permit persoanelor cu handicap să aibă acces eficient și nediscriminator la domeniile la care se referă prezenta directivă joacă un rol important în asigurarea în practică a deplinei egalități. Mai mult, în unele cazuri, pentru a asigura un astfel de acces pot fi necesare măsuri individuale de amenajare corespunzătoare. În nici un caz nu se vor adopta măsuri care ar impune o sarcină disproporționată. În evaluarea caracterului disproporționat al măsurilor, ar trebui să se țină cont de mai mulți factori, inclusiv dimensiunea, resursele și natura organizației. Principiul amenajării corespunzătoare și cel al sarcinii disproporționate sunt stabilite în Directiva 2000/78/CE și în Convenția Organizației Națiunilor Unite privind drepturile persoanelor cu handicap.

(20) În unele domenii s-au stabilit cerințe legale[35] și standarde de accesbilitate la nivel european, în timp ce articolul 16 al Regulamentului nr. 1083/2006 al Consiliului din 11 iulie 2006 de stabilire a anumitor dispoziții generale privind Fondul European de Dezvoltare Regională, Fondul Social European și Fondul de coeziune și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1260/1999[36] prevede că accesibilitatea în cazul persoanelor cu handicap este unul dintre criteriile care trebuie să fie respectate la definirea operațiunilor cofinanțate din fondurile respective. De asemenea, Consiliul a evidențiat necesitatea unor măsuri de asigurare a accesibilității infrastructurii culturale și a activităților culturale pentru persoanele cu handicap[37].

(21) Interzicerea discriminării ar trebui să nu aducă atingere menținerii sau adoptării de către statele membre de măsuri destinate să prevină sau să compenseze dezavantajele suferite de un grup de persoane de o anumită religie sau anumite convingeri, sau având un anumit handicap, o anumită vârstă sau orientare sexuală. Astfel de măsuri pot să permită existența organizațiilor de persoane de o anumită religie sau cu anumite convingeri, cu un anumit handicap, de o anumită vârstă sau orientare sexuală, atunci când obiectul lor principal de activitate este susținerea nevoilor speciale ale persoanelor respective.

(22) Prezenta directivă stabilește cerințe minime, ceea ce oferă statelor membre posibilitatea adoptării sau a menținerii unor dispoziții mai favorabile. Punerea în aplicare a prezentei directive nu poate justifica un regres în raport cu situația existentă în fiecare stat membru;

(23) Persoanele care au făcut obiectul unei discriminări pe motive de apartenență religioasă sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală trebuie să dispună de mijloace de protecție juridică adecvate; Pentru a asigura un nivel mai eficient de protecție, asociațiilor, organizațiilor și celelalte persoane juridice ar trebui, de asemenea, să li se permită să inițieze proceduri, inclusiv în numele sau în sprijinul oricărei victime, fără a aduce atingere normelor naționale de procedură privind reprezentarea și apărarea în fața instanțelor;

(24) În situația unui caz aparent de discriminare, normele privind sarcina probei trebuie adaptate și, pentru ca principiul tratamentului egal să fie aplicat în mod eficient,

---

35 Regulamentul (CE) nr. 1107/2006 și Regulamentul (CE) nr. 1371/2007

36 JO L 210, 31.7.2006, p.25. Regulament modificat ultima dată prin Regulamentul (CE) nr. 1989/2006 (JO L 411, 30.12.2006, p. 6)

37 JO C 134, 7.6.2003, p. 7

sarcina probei trebuie să revină pârâtului, dacă se face dovada unei asemenea discriminări. Cu toate acestea, nu cade în sarcina pârâtului să demonstreze că partea reclamantă aparține unei anumite religii, are anumite convingeri, prezintă un anumit handicap, are o anumită vârstă sau orientare sexuală;

(25) Punerea efectivă în aplicare a principiului egalității de tratament necesită o protecție judiciară corespunzătoare împotriva eventualelor represalii.

(26) În rezoluția sa privind continuarea activităților Anului european al egalității de șanse pentru toți (2007), Consiliul a făcut apel la implicarea deplină a societății civile, inclusiv a organizațiilor care reprezintă persoane care riscă să fie discriminate, a partenerilor sociali și a părților interesate în crearea de politici și programe destinate prevenirii discriminării și promovării egalității și șanselor egale atât la nivel european, cât și la nivel național.

(27) Experiența câștigată prin punerea în aplicare a Directivelor 2000/43/CE și 2004/113/CE arată că protecția față de discriminarea bazată pe caracteristicile care fac obiectul prezentei directive s-ar consolida prin existența unui organism sau a unor organisme în fiecare stat membru, având competența de a analiza problemele în cauză, de a studia soluții posibile și de a acorda asistență concretă victimelor.

(28) În exercitarea puterilor și în îndeplinirea responsabilităților ce le revin ca urmare a prezentei directive, ar trebui ca organismele respective să opereze într-o manieră concordantă cu Principiile de la Paris ale Organizației Națiunilor Unite referitoare la statutul și funcționarea instituțiilor naționale de protejare și promovare a drepturilor omului.

(29) Statele membre trebuie să aplice sancțiuni efective, proporționale și descurajante, aplicabile în caz de nerespectare a obligațiilor ce decurg din prezenta directivă;

(30) În concordanță cu principiile subsidiarității și proporționalității stabilite la articolul 5 din Tratatul CE, obiectivul prezentei directive, și anume acela de a asigura în toate statele membre un nivel comun de protecție împotriva discriminării, nu poate fi îndeplinit corespunzător de către statele membre și, prin urmare, poate fi mai bine îndeplinit de Comunitate, dată fiind amploarea și impactul acțiunii propuse. Prezenta directivă nu depășește ceea ce este necesar pentru a atinge aceste obiective.

(31) În conformitate cu punctul 34 din Acordul interinstituțional pentru o legiferare mai bună, statele membre sunt încurajate să întocmească, pentru ele însele și în interesul Comunității, propriile lor tabele care să ilustreze, pe cât posibil, concordanța între directivă și măsurile de transpunere și să le facă publice.

ADOPTĂ PREZENTA DIRECTIVĂ:

Capitolul 1
DISPOZIȚII GENERALE

Articolul 1
Obiectiv

Prezenta directivă stabilește un cadru general de combatere a discriminării pe motive de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală, în vederea punerii în aplicare, în statele membre, a principiului tratamentului egal în alte domenii decât cel al ocupării forței de muncă și cel profesional.

Articolul 2
Conceptul de discriminare

1. În sensul prezentei directive, prin „principiul tratamentului egal" se înțelege absența oricărei discriminări directe sau indirecte, bazate pe unul din motivele menționate la articolul 1.

2. În sensul alineatului (1):

(a) o discriminare directă se produce atunci când o persoană este tratată într-un mod mai puțin favorabil decât este, a fost sau va fi tratată într-o situație asemănătoare o altă persoană, pe baza unuia dintre motivele menționate la articolul 1;

(b) se consideră că are loc o discriminare indirectă atunci când o dispoziție, un criteriu sau o practică aparent neutră pune o persoană, de o anumită religie sau convingeri, un anumit handicap, o anumită vârstă sau orientare sexuală, într-un anume dezavantaj, în comparație cu alte persoane, în afară de cazul în care acea dispoziție, criteriu sau practică se justifică obiectiv, printr-un scop legitim și dacă mijloacele de atingere a acelui scop sunt corespunzătoare și necesare.

3. Hărțuirea este considerată o formă de discriminare, în sensul alineatului (1), atunci când se manifestă un comportament indezirabil legat de unul din motivele prevăzute la articolul 1, care are ca obiectiv sau ca efect lezarea demnității unei persoane și crearea unui mediu de intimidare, ostil, degradant, umilitor sau ofensator.

4. Orice comportament constând în a ordona cuiva să practice o discriminare împotriva unor persoane pentru unul din motivele prevăzute în art. 1 este considerat discriminare în sensul alineatului (1).

5. Refuzul amenajării corespunzătoare într-un caz particular prevăzut de articolul 4 alineatul (1) litera (b) din prezenta directivă cu privire la persoane cu handicap se consideră discriminare în sensul alineatului (1).

6. Fără a aduce atingere dispozițiilor alineatului (2), statele membre pot prevedea că un tratament diferențiat pe motive de vârstă nu constituie o discriminare atunci când este justificat în cadrul dreptului național, de un obiectiv legitim, iar mijloacele de realizare a acestui obiectiv sunt corespunzătoare și necesare. În mod particular, prezenta directivă nu

trebuie să împiedice stabilirea unei anumite vârste pentru accesul la beneficii sociale, educație și anumite bunuri și servicii.

7. Fără a aduce atingere dispozițiilor alineatului (2), în asigurarea de servicii financiare, statele membre pot permite diferențe proporționale de tratament în cazul în care, pentru produsul în cauză, folosirea vârstei sau handicapului este un factor cheie în evaluarea riscului pe baza datelor statistice sau actuariale relevante și exacte.

8. Prezenta directivă nu aduce atingere măsurilor generale prevăzute de legislația națională care, într-o societate democratică, sunt necesare pentru securitatea publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor penale, protecția sănătății publice și protecția drepturilor și libertăților semenilor.

Articolul 3
Domeniu de aplicare

1. În limitele competențelor conferite Comunității, interzicerea discriminării se aplică tuturor persoanelor, atât din sectorul public, cât și din cel privat, inclusiv organismelor publice, în ceea ce privește:

(a) protecția socială, inclusiv securitatea socială și îngrijirea medicală;

(b) avantajele sociale;

(c) educația;

(d) accesul la bunuri și servicii disponibile publicului și furnizarea acestora, inclusiv în ceea ce privește locuința.

Litera (d) se aplică persoanelor numai în măsura în care acestea desfășoară o activitate profesională sau comercială.

2. Prezenta directivă nu aduce atingere legislațiilor naționale referitoare la starea civilă sau familială și la drepturile de reproducere.

3. Prezenta directivă nu aduce atingere responsabilităților statelor membre în ceea ce privește conținutul educațional, activitățile și organizarea sistemelor educaționale, inclusiv dispozițiile referitoare la nevoi speciale de educație. Statele membre pot să prevadă diferențe de tratament pentru accesul la instituțiile de educație pe bază de religie sau convingeri.

4. Prezenta directivă nu aduce atingere legislațiilor naționale care asigură caracterul laic al statului, al instituțiilor sau organismelor statului sau al educației sau cu privire la statutul și activitățile bisericilor și altor organizații bazate pe religie sau convingeri. De asemenea, ea nu aduce atingere legislației naționale care promovează egalitatea între bărbați și femei.

5. Prezenta directivă nu se referă la diferențe de tratament pe bază de cetățenie și nu aduce atingere dispozițiilor și condițiilor legate de intrarea și rezidența cetățenilor din terțe țări și a persoanelor apatride pe teritoriul statelor membre, precum și niciunui tratament rezultat din statutul legal al cetățenilor din terțe țări și al persoanelor apatride.

Articolul 4
Tratamentul egal al persoanelor cu handicap

1. În scopul garantării respectării principiului tratamentului egal pentru persoanele cu handicap:

Măsurile necesare pentru a permite accesul efectiv, nediscriminat, al persoanelor cu handicap la protecție socială, beneficii sociale, asistență medicală, educație și accesul la bunuri și servicii disponibile publicului larg, precum și furnizarea acestora, inclusiv locuințe și transport, se asigură prin anticipare, inclusiv prin intermediul modificărilor și ajustărilor adecvate. Astfel de măsuri nu ar trebui să impună sarcini disproporționate sau să necesite modificări de fond în privința protecției sociale, a beneficiilor sociale, a asistenței medicale, a educației sau a bunurilor și serviciilor în cauză sau să necesite oferirea unor alternative la acestea.

b) Fără a aduce atingere obligației de asigurare a accesului efectiv, nediscriminat și atunci când este necesar pentru un anumit caz, se asigură amenajări corespunzătoare, sub rezerva cazului în care acestea ar implica sarcini disproporționate.

2. Cu scopul de a evalua dacă măsurile necesare pentru a se conforma dispozițiilor de la alineatul (1) as implica o sarcină disproporționată, se ține seama, în mod special, de proporțiile și resursele organizării, de tipul acesteia, de costurile estimate, ciclul de viață al bunurilor și serviciilor și de beneficiile posibile ale asigurării unui grad sporit de acces pentru persoanele cu handicap. Această sarcină nu este disproporționată atunci când este compensată în mod suficient prin măsuri existente în cadrul politicii de tratament egal a statului membru în cauză.

3. Prezenta directivă nu aduce atingere dispozițiilor dreptului comunitar sau normelor naționale care reglementează accesibilitatea anumitor bunuri sau servicii.

Articolul 5
Acțiunea pozitivă

În vederea asigurării deplinei egalități în practică, principiul tratamentului egal nu trebuie să împiedice un stat membru să mențină și să adopte măsuri specifice pentru prevenirea sau compensarea dezavantajelor legate de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală.

Articolul 6
Cerințe minime

1. Statele membre pot adopta sau menține dispoziții mai favorabile protecției principiului tratamentului egal decât cele care sunt prevăzute de prezenta directivă.

2. Aplicarea prezentei directive nu poate în nici un caz să constituie un motiv de diminuare a nivelului protecției împotriva discriminării deja acordat de statele membre în domeniile reglementate de prezenta directivă.

CAPITOLUL II
CĂI DE ATAC ȘI APLICAREA LEGII

Articolul 7
Apărarea drepturilor

1. Statele membre se asigură că procedurile judiciare și administrative, inclusiv, dacă se consideră potrivit, procedurile de conciliere care urmăresc asigurarea respectării obligațiilor care decurg din prezenta directivă, sunt accesibile tuturor persoanelor care se consideră lezate de neaplicarea în cazul lor a principiului tratamentului egal, chiar după încetarea discriminării care se presupune că a avut loc.

2. Statele membre se asigură că asociațiile, organizațiile sau persoanele juridice care au interesul legitim să asigure că dispozițiile prezentei directive sunt respectate, au posibilitatea de a iniția, în numele sau în sprijinul reclamantului și cu aprobarea acestuia, orice procedură judiciară și/sau administrativă prevăzută pentru respectarea obligațiilor care decurg din prezenta directivă.

3. Alineatele (1) și (2) nu aduc atingere normelor naționale privind termenele stabilite pentru a introduce o acțiune în legătură cu principiul tratamentului egal.

Articolul 8
Sarcina probei

1. Statele membre iau măsurile necesare, în conformitate cu sistemul lor juridic, pentru ca, îndată ce o persoană se consideră lezată prin nerespectarea, în ceea ce o privește, a principiului tratamentului egal și prezintă în fața unei instanțe sau a unei alte autorități competente fapte care permit presupunerea existenței unei discriminări directe sau indirecte, să-i revină pârâtului sarcina de a proba că nu a fost încălcată interdicția discriminării.

2. Alineatul (1) nu împiedică statele membre să impună un probatoriu mai favorabil reclamanților.

3. Alineatul (1) nu se aplică în cazul procedurilor penale.

4. Statele membre pot să nu aplice alineatul (1) la procedurile în cadrul cărora investigarea faptelor în cazul respectiv revine instanței sau organismului competent.

5. Alineatele (1), (2), (3) și (4) se aplică, de asemenea, tuturor procedurilor juridice angajate în conformitate cu articolul 7 alineatul (2).

Articolul 9
Protecția contra represaliilor

Statele membre introduc în sistemul lor juridic intern măsurile necesare pentru protecția persoanelor față de orice tratament nefavorabil sau consecință nefavorabilă ca reacție la o plângere sau la o acțiune în justiție care au ca scop respectarea principiului tratamentului egal.

Articolul 10
Difuzarea informațiilor

Statele membre se asigură ca dispozițiile adoptate în aplicarea prezentei directive, precum și dispozițiile relevante aflate deja în vigoare, sunt aduse la cunoștința persoanelor în cauză prin toate mijloacele corespunzătoare și pe întreg teritoriul lor.

Articolul 11
Dialogul cu părțile interesate relevante

În vederea promovării principiului tratamentului egal, statele membre încurajează dialogul cu părțile interesate relevante, în special cu organizațiile neguvernamentale, care, în conformitate cu legislația și practicile lor naționale, au un interes legitim să contribuie la lupta împotriva discriminării pe bazele și în domeniile care fac obiectul prezentei directive.

Articolul 12
Organisme care promovează tratamentul egal;

1. Statele membre desemnează un organism sau mai multe organisme pentru promovarea tratamentului egal al tuturor persoanelor, indiferent de religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală. Aceste organisme pot face parte din agențiile însărcinate cu apărarea, la nivel național, a drepturilor omului sau cu protejarea drepturilor individuale, inclusiv a drepturilor asigurate în temeiul altor acte legislative comunitare, printre care Directiva 2000/43/CE și Directiva 2004/113/CE.

2. Statele membre se asigură că intră în sfera de competență a acestor organisme:

– acordarea de asistență independentă victimelor discriminării, în urmărirea plângerilor înaintate de acestea cu privire la discriminare, fără a aduce atingere dreptului victimelor și al asociațiilor, organizațiilor sau altor persoane juridice menționate la articolul 7 alineatul (2);

– desfășurarea unor studii independente privind discriminarea;

– publicarea de rapoarte independente și formularea de recomandări privind toate problemele legate de astfel de discriminări.

CAPITOLUL III
DISPOZIȚII FINALE

Articolul 13
Respectarea dispozițiilor

Statele membre adoptă măsurile necesare pentru a se asigura că se respectă principiul tratamentului egal și, în mod special că:

(a) se abrogă toate actele cu putere de lege și actele administrative care contravin principiului tratamentului legal;

(b) se declară sau pot fi declarate nule și neavenite sau se modifică toate dispozițiile contractuale, regulamentele interne ale întreprinderilor, precum și normele care reglementează asociațiile cu scop lucrativ sau fără scop lucrativ, contrare principiului tratamentului egal.

Articolul 14
Sancțiuni

Statele membre stabilesc regimul sancțiunilor aplicabile încălcărilor dispozițiilor de drept intern adoptate în temeiul prezentei directive și iau toate măsurile necesare pentru asigurarea aplicării acestor sancțiuni. Sancțiunile pot include plata unor compensații, care pot să nu fie restricționate prin stabilirea, în prealabil, a unei limite superioare și trebuie să fie eficace, proporționale și descurajante.

Articolul 15
Punerea în aplicare

1. Statele membre adoptă actele cu putere de lege și actele administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la … cel târziu [doi ani de la data adoptării]. Statele membre informează de îndată Comisia cu privire la acest fapt și îi comunică textul respectivelor dispoziții, precum și un tabel de corespondență între acestea și prezenta directivă.

Atunci când statele membre adoptă aceste dispoziții, ele conțin o trimitere la prezenta directivă sau sunt însoțite de o asemenea trimitere la data publicării lor oficiale. Statele membre stabilesc modalitatea de efectuare a acestei trimiteri.

2. Pentru a ține seama de condițiile speciale, statele membre pot să stabilească, după caz, necesitatea conformării cu obligația de a asigura acces efectiv, astfel cum se menționează la articolul 4, până la … [cel târziu] [patru ani de la adoptare].

Statele membre care doresc să beneficieze de această perioadă suplimentară informează Comisia cu privire la aceasta până la, cel târziu, data prevăzută la alineatul (1), transmițând, de asemenea, motivele acestei solicitări.

Articolul 16
Raportul

1. Statele membre și organismele naționale privind egalitatea de tratament comunică Comisiei până la … cel târziu și, ulterior, din 5 în 5 ani, toate informațiile necesare pentru întocmirea de către Comisie a unui raport privind aplicarea prezentei directive, pe care îl prezintă Parlamentului European și Consiliului.

2. Raportul Comisiei ia în considerare, după caz, punctul de vedere al partenerilor sociali și al organizațiilor neguvernamentale relevante, precum și pe cel al Agenției UE pentru drepturile fundamentale. Conform principiului abordării integratoare a egalității de șanse pentru femei și bărbați, acest raport, oferă, între altele, o evaluare a impactului pe care îl au măsurile adoptate asupra bărbaților și femeilor. În funcție de informațiile primite, raportul include, după caz, propuneri de revizuire și de actualizare a prezentei directive.

Articolul 17
Intrarea în vigoare

Prezenta directivă intră în vigoare la data publicării în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*.

Articolul 18
Destinatari

Prezenta directivă se adresează statelor membre.

Adoptată la Bruxelles,

Pentru Consiliu

Preşedintele